

Dr. Albin Škrinjar DI

NAŠ KATOLIČKI ESHATOLOŠKI STAV

Eshatologija, nauka o posljednjim stvarima, poznata je svakom vjerniku koji recitira apostolsko vjerovanje. To je nauka o drugom dolasku Gospodina Isusa Krista, koji će doći suditi živima i mrtvima, nauka o uskrsnuću tijela i životu vječnom. Sv. Pismo, posebno NZ, iznosi nam potankosti: opisuje svršetak svijeta, definitivnu diobu dobrih i zlih, pravednika, koji će s Kristom otići u život vječni, i osuđenika, koji će biti potjerani u pakao. Isus je malo prije svoje smrti održao dulji govor pred apostolima na Maslinskoj gori o konačnim događajima. Sv. Ivan napisao je Apokalipsu, divnu knjigu o eshatologiji. Eshatologija ima u pojedinim točkama više problema i za katolike, a izvan katoličke Crkve iznose se neka tumačenja koja su nama neprihvatljiva. Mi ćemo ovdje nastojati pomno uočiti sve te probleme sa svrhom da možemo zauzeti ispravan eshatološki stav u svom vjerskom životu.

Prije nego što započnemo taj posao, moramo upozoriti čitatelje da riječ *eshatologija*, kao i izraz *eschaton* (ono što je posljednje, definitivno, sudbonosno važno), ima razna značenja, čitav spektrom značenja, na što je upozorio švedski luteranski teolog Krister Tendahl. Neki su se ograničili na pet značenja. Mi ovdje praktično razlikujemo sadašnju (prezentnu) i buduću (futurističku) eshatologiju, o čemu odmah govorimo.¹

Bultmannova demitizacija tradicionalne eshatologije

Vjera u posljednje stvari, koju ispovijedamo u vjerovanju, odnosi se na drugi Kristov dolazak, na svršetak svijeta, na opći sud i njegove posljedice. To su zaista posljednje stvari, događaji koji će se zbiti u budućnosti i koji su predmet buduće (futurističke) eshatologije. Racionalisti to smatraju mitom, što treba demitizirati, jednostavno zato jer za njih ne postoji čudesna Božja intervencija u toku povijesti. Tipičan je primjer takvog mišljenja R. Bultmann koji je utjecao i na mnoge druge. Bult-

¹ A. BRANDENBURG, *Hauptprobleme der evangelischen Theologie*, Paderborn 1957, 59 sl.

mann-ovo je mišljenje za nas važno da bismo se mogli snaći u suvremenom eshatološkom strujanju, u kojem je jako naglašeno eshatološko shvaćanje života. Bultmann tvrdi da je zastarjela mitološka futuristička eshatologija za čovjeka današnjice, da je postala nemoguća.² Iz osjećaja nesigurnosti pred tamnom budućnošću nastale su, veli on, predodžbe o svršetku svijeta. Biblijski je čovjek, tobože, tako intenzivno osjećao Božju transcendenciju i neizbježnost Božjeg suda s jedne strane, a s druge strane svjetsku i čovjekovu prazninu pa mu je postalo nedvojbeno da je svršetak svijeta blizu, da je blizu večer i mrak, dok je u povijesti kao vječno podne.

Budući da Bultmann svojom demitizacijom općenito traži pravi duboki smisao teksta, on se ne ustručava demitizirati eshatološke tekstove Biblije. Ne ustručava se zato jer smatra da u demitizaciji prednjače Pavao i još više Ivan. Pavao je, veli Bultmann, vjerovao u kozmičku dramu svršetka svijeta, u dolazak Kristov na oblacima nebeskim, u konačni sveopći sud, ali je ujedno bio uvjeren da je ono što je temeljno eshatološko, Kristovo uskrsnuće, već tu, da je Isus obećani Mesija, Gospodin, da je Crkva eshatološka Božja zajednica, da je Duh Sveti već dan, da su se ispunila proročanstva starih proroka (*Jesus and Myth*. 32 sl.).

Četvrti evanđelist, prema mišljenju Bultmann-a, pošao je u demitizaciji eshatologije još dalje nego Pavao. Za njega je Isusov dolazak i odlazak eshatološki događaj. Isusovo uskrsnuće, silazak Duha Svetoga i paruzija za Ivana su jedan te isti događaj. Uskrsnuće vjernika već se zbiva, već slijedi sud. Isus je uskrsnuće i život: svi vjernici već imaju život vječni. Kao poseban primjer Ivanove demitizacije Bultmann ističe slijedeće: prema tradiciji antikrist ima doći, a prema Ivanu on je već tu, u lažnim učiteljima (1 Iv 2, 18).³ Doduše, kod Ivana čitamo i o događajima posljednjih vremena, o uskrsnuću tijela (Iv 5, 28 sl.; 6, 39. 40. 44. 54), o drugom Isusovu dolasku i o konačnom sudu (Iv 5, 29; 12, 48; 1 Iv 2, 28; 4, 17). No, Bultmann smatra da ti tekstovi nisu autentični, već da ih je kasnije dodala crkvena redakcija, kako bi se Ivana uskladilo s tradicijom. Dvije su dakle eshatologije u Iv i 1 Iv, prezentna i futuristička, ali je samo prezentna autentično Ivanova. Ima i katolika koji u tom pitanju donekle pristaju uz Bultmann-a, premda — razumije se — ne osporavaju ono što je u katoličkoj eshatologiji dogma, kao autentična Isusova nauka. O tome sam opširno pisao u svojoj knjizi *Teologija sv. Ivana*, pa to ovdje ne želim ponavljati.⁴

Bultmann-ov eshatološki stav može se ukratko izraziti ovako: postoji samo jedna jedina eshatološka stvarnost — riječ Božja koja nas svaki čas, *hic et nunc*, poziva na opredjeljenje (*Entscheidung*). Naše spasenje ili pro-

² R. BULTMANN, *Jesus Christ and Mythology*, SCM Press, London 1958, 23—34; njemački u *GuV* 4, 148—156.

³ R. BULTMANN, *ib.* 33 sl.; isti, *Die Johannes-Briefe*, Göttingen 1967, 40—42.

⁴ Usp. R. BULTMANN, *Die Eschatologie des Johannes-Evangeliums*, *GuV* 1, 134—152; isti, *Theol. des NT*, Tübingen 1977, 389—392. 430; isti *ex professo* u *Das Evang. des Joh.* tumačeći eshatološke tekstove.

past ovisi o tome da li smo se odazvali tom Božjem pozivu ili smo ga odbili.⁵ Bultmann-ova riječ *Entscheidung* mogla bi nas zavesti u zabludu zbog svoga čudorednog značenja. Ali, za što se opredijeliti? Zar za Isusovu moralnu nauku? Kako, kad je Bultmann učitelj bespredmetne objave (*inhaltsleere Offenbarung*)?

Drugi Formgeschichte, M. Dibelius, demitizira eshatološke izreke NZ tako što Isusovoj pouci pridijeva samo nadsvjetsko i natpovijesno značenje, iz čega slijedi da je ona obvezatna za sva vremena.⁶

Mi pak svoj eshatološki stav trebamo temeljiti na sigurnoj Objavi eshatoloških događaja, što jako naglašava i Pismo Kongregacije za nauk vjere od 17. svibnja 1979. (*Doc. cath.*, 5—19 août 1979.).

Teškoće protiv futurističke eshatologije

Neki današnji ljudi, pa i oni koji vjeruju Evanđelju, negoduju što nam Evanđelje jasnije i odlučnije ne preporuča prosvjetno i socijalno-političko djelovanje kakvo se razvilo u naše doba, sa strogo znanstveno i svestrano izrađenim programom, sa sve jačim kolektivnim dinamizmom. Neka se utješe! Isusove su propovijedi bile razumljive njegovim suvremenicima, u njihovim prilikama i mogućnostima. One su međutim pune dubokog značenja i za nas u ovim našim prilikama. Da bismo potpuno otkrili njihov smisao, za sebe i za druge, u trijezno egzistencijalnoj interpretaciji, pomoći će nam Duh Sveti Paraklet, koji nas uvodi u svu istinu Isusove objave. U sadašnjem pluralizmu raznih teorija ima i onih koje su oprečne, nespojive, pa i onih koje su opasne. Očito je da se i kolektivni dinamizam može pogibeljno izroditi. Neka nas od sveg atoga očuva Branitelj Duh Sveti! Ako sve ovo što želi suvremeni čovjek s obzirom na svoju budućnost ne bude prožeto čitavom Isusovom moralnom naukom, bez iznimke, i čitavom Objavom, sekularizirana eshatologija može nas lako zavesti da zanemarimo ono što je bitno. U tu zamku upadaju oni koji se sekulariziraju da bi mogli rješavati socijalne probleme.

Suvremeni se čovjek boji da će zanemariti svoje ovozmenne dužnosti ako njegove misli i želje zaokupi futuristička eshatologija. To se međutim neće dogoditi ako se ispravno slijedi i u djelo provede Isusova nauka. Isus naime u svom eshatološkom govoru na grandiozan način predočuje sudnji dan isključivo pod vidom djela tjelesnoga milosrđa: tko je izvršio ta djela, otići će s Isusom u nebo; a tko ih nije vršio, bit će bačen u pakao (Mt 25, 31—46). Drugdje nas Isus opominje da se već ovdje na zemlji pomirimo sa svojim protivnikom, inače nas na Božjem sudu čeka teška osuda (Lk 12, 57—59 par.). Dakle: pomirljivost, praštanje! Lijepo se o tome izražava H.

⁵ R. BULTMANN, *J. Chr. and Myth.*, 81.

⁶ Citira A. FEUILLET u *SM* 1, 1194 sl.

za njim i drugi sveti pisci NZ, govorili su o skonom svršetku svijeta (usp. Mt 10, 23; 24, 34. 35 par.; Rim 13, 11; 1 Kor 7, 29; 1 Pt 4, 7; 1 Iv 2, 18; Otk 1, 1; 22, 12. 20). Racionalisti J. Weiss, A. Loisy i A. Schweitzer bili su mišljenja da su se oni svi skupa prevarili. Stoga da su se prvi kršćani, razočarani, morali preorijentirati. Mi smo to njihovo mišljenje temeljito opovrgli u fundamentalnoj teologiji. Međutim, u nekim detaljima još se uvijek osjeća nejasnoća. Protestant E. Käsemann smatra da su sveti pisci naglašavanjem blizine svršetka svijeta htijeli nas odvratiti od lijenosti, da ne zaboravimo na svoje aktualne dužnosti, nego da se sa svom ozbiljnošću prihvatimo posla.¹⁰

Kolektivna i individualna eshatologija

Neki se tuže, npr. K. Rahner (SM 1, 1184), da se eshatologija u Crkvi tokom vremena previše individualizirala. Prvi su kršćani čeznuli za slavnim Isusovim dolaskom. Nama je svršetak svijeta predaleko. Stoga se veselimo blaženstvu koje možemo uživati kod Boga odmah ili uskoro nakon smrti. Papa Benedikt XII definirao je jasno da duše pravednika gledaju Boga blaženim gledanjem, a duše onih koji su umrli u smrtnom grijehu da silaze u pakao odmah poslije smrti (D.—Sch. 1000—1002). Papa Ivan XXII svoje je protivno mišljenje formalno opozvao (ib. 990 sl.). Meni nije svrha da ovdje raspravljam o teološkim problemima kao dogmatičar, nego da — kao i drugi egzegeti u svojim kratkim prikazima katoličke eshatologije — samo referiram dogmatske datosti te da iz njih, bilo da su one jasno dokazane, bilo da su još samo probabilne, zaključimo kakvu ulogu one moraju imati u našem vjerskom i duhovnom životu. K. Rahner očituje svoje negodovanje što se počelo više misliti i propovijedati o pripravi za dobru smrt, o svršetku zemaljskog života svakog pojedinca, o njegovim kaznama ili nagradama prije Isusova dolaska, a premalo o svršetku povijesti ljudskoga roda, o povijesti spasenja, o usavršavanju Kristova kraljevstva, o Kristovu trijumfu.

Prigovor je opravdan, ali ne u smislu kao da se nije potrebno ozbiljno pripravljati na smrt, nego u smislu da se nikako ne smijemo dezinteresirati za sudbinu Crkve poslije naše smrti, da ne govorimo »post me diluvium«. Sama nas Crkva, hvala Bogu, potiče da budemo slični prvim kršćanima koji su u liturgiji čeznuli za slavnim Gospodinovim dolaskom kličući: *Marana ta = Gospodine naš, dođi!* I mi danas kod sv. mise poslije podizanja aklamiramo Isusu: »Tvoj slavni dolazak iščekujemo«. I još se jednom poslije podizanja sjećamo slavnog Isusova dolaska u trećoj i četvrtoj euharistijskoj molitvi, a također i u sv. misi poslije Očenaša. Ugledajmo se u hagiografe SZ, koji su bili puni čeznuća za sretnom budućnošću

¹⁰ E. KAESEMANN, *Zum Thema der urchristlichen Apokalyptik*, u *Exeg. Versuche u. Besinn.*, Berlin 1968, 193—195.

svoga naroda! Tu sretnu budućnost naroda gledali su proroci u sjajnim vizijama i proricali je zanosnim propovijedima. Crkva je narod Božji u NZ.

U modernom društvu zaista raste zanimanje za čitav svijet. Radio, televizija, nova prometna sredstva i tehnika uopće omogućuju nam danas poznavanje svih zemalja, svih naroda. Ono što se dogodilo u dalekom Tokiju možemo u potankostima doznati još istog dana. I mi katolici sve bolje poznajemo svoju braću u Kristu diljem čitavoga svijeta. No, ne postoji televizor koji bi nam predočio budućnost Crkve; o tome ni radio ne može govoriti. Ni pristaše sekularizirane eshatologije nemaju televizora za svoju profanu budućnost. Ipak oni, ne znajući ni za Boga ni za drugi svijet, nerвозno grade ceste za povratak u zemaljski raj. Oni sebe smatraju stvarateljima budućnosti. Valja im, dakako, priznati da će svojim ograničenim silama možda istom za nekoliko stoljeća prispjeti do cilja, ako kojim nesretnim slučajem ne zalutaju prije u propast.

Bog je stvaralac budućnosti Crkve. On daje da njegovo kraljevstvo raste i usavršava se sve do sudnjega dana. Mi smo samo njegovi suradnici. S njime je divno surađivao sv. Pavao. U poslanici Efežanima on piše kako će se izgrađivati Crkva, mistično tijelo Kristovo, do sveopćeg uskrsnuća, »dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove« (Ef 4, 14).¹¹ Istom na svršetku crkvene povijesti bit ćemo tamo, kod Krista, savršena čovjeka, koji je glava Crkve. Evo kako je s milošću Božjom to stvarivao Pavao: »Da upoznam njega i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bih li kako, suobličen smrti njegovoj, prispio k uskrsnuću od mrtvih. Ne kao da sam već postigao ili dopro do savršenstva, nego hitim ne bih li kako dohvatilo, jer sam i zahvaćen od Krista. Braćo, ja nipošto ne smatram da sam već dohvatilo. Jedno samo, što je za mnom zaboravljam, za onim što je preda mnom, prežem« (Fil 3, 10—13). Pavlova je eshatologija bila individualna a ujedno, samo još snažnije, i kolektivna, u osobnoj težnji za svetošću, s očima i rukama usmjerena prema cilju čitave Crkve.

S obzirom na svoj osobni svršetak na zemlji, Pavao se predao u volju Božju. Htio je samo Krista uzveličati, »bilo životom, bilo smrću. Ta meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak! Ali ako mi živjeti u tijelu omogućuje plodno djelovanje, što da odaberem? Ne znam. Pritiješnjen sam od ovoga dvoga: želja mi je otići i biti s Kristom, jer to je mnogo, mnogo bolje; ali ostati u tijelu potrebnije je poradi vas« (Fil 1, 20—24). Pavao je bio uvjeren da biti s Kristom, makar lišen tijela, daleko nadmašuje sve radosti zemaljskoga života. Ipak on voli dalje raditi za Crkvu. Tako je volio i sv. Ignacije L., makar bez sigurnosti za vlastito spasenje. Citirajmo još riječi sv. Pavla iz 2 Kor 5, 8—10: »Da, puni smo pouzdanja i najradije bismo se iselili od tijela i naselili kod Gospodina. Zato se i trsimo da mu omilimo,

¹¹ Usp. H. SCHLIER, *Der Brief an die Epheser*, Patmos 1962, 200 sl.

bilo naseljeni, bilo iseljeni. Jer svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim, da svaki dobije što je kroz tijelo zaradio, bilo dobro, bilo zlo«. Takva je eshatologija koju ispovijedamo u vjerovanju, s pravom proporcijom onoga što je individualno u smrti pojedinaca, i kolektivno do sudnjeg dana. Prema sv. Pavlu i mi moramo misliti i na ono što nas čeka neposredno nakon smrti, dobro ili zlo. Dobru se nadamo od Boga, vjerom (*pistis*), kakvu nam marno stavlja na srce i pisac poslanice Hebrejima, kao čvrsto, nadnaravno iščekivanje nebeskih dobara.

Isus također pretpostavlja u parabolii o bogatašu i siromašnom Lazaru da je pravednik već prije uskrsnuća blažen u Abrahamovu naručju, dok se grešni bogataš muči u paklu (Lk 16, 19—31). Dobrom razbojniku obećao je Isus da će još isti dan biti s njime u raj. Čitao sam jednom neko nekatoličko tumačenje čovjekove sudbine odmah poslije smrti: čovjek od smrti do uskrsnuća uopće ne postoji, premda se radi o razmaku od više tisuća godina. A kako ću ja, prema tom mišljenju, oživjeti uskrišen u posve novom stvorenju? Sentencija je evidentno protivna objavljenoj istini.

Naš ispravni eshatološki stav

U svemu što sam dosad rekao, sve sam više objašnjavao korektni eshatološki stav. Govorio sam o našem praktičnom vjerskom, liturgijskom, moralnom, duhovnom životu. Svi se teolozi danas slažu da svi moramo svjesno eshatološki živjeti i da moramo promijeniti svoj stav ako on nije bio ispravan, osobito ako nije bio dosta eklezijalno eshatološki. Neke nejasnoće naše eshatologije ne smiju nas dezorijentirati. Nejasnoća ima i u traktatima dogmatike, i u egzegezi također. Jednom sam razgovarao o Pravovijesti (Post 1—11) s o. Augustinom Bea, prije nego što je on postao kardinalom. Izrazio sam mu svoju muku što bogoslovima još ne mogu dati o svemu zadovoljavajuće rješenje. O. Bea mi je odgovorio: »Neka se oni smire, jer je neriješenih problema uvijek bilo u Crkvi!« Nama je Krist svjetlo koje svijetli u tami. Sv. Petar piše nam da smo rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni, da naviještamo silna djela Onoga koji nas iz tame pozva divnom svjetlu svojemu (1 Pt 2, 9).

Ako je Crkva u nekim pitanjima i promijenila svoj stav, naše povjerenje u nju treba ostati i dalje, lijepo nas upozorava V. Congar.¹² Svi nedostaci Crkve kroz povijest mnogo ne znače u usporedbi s onim što mi stvarno nalazimo u Crkvi. Crkva je bila i jest žarište moje duše, Majka mog duhovnoga bića. Ona mi pruža mogućnost da živim sa svetima. Kada me je Crkva spriječila da živim evanđeoskim životom? Usred sumnja i oluja ona mi daje sigurnost koja je u njoj od onog »oblaka svejedoka« o kojima govoni poslanica Hebrejima (12, 1) . . . Crkva se nikad ne prepušta sumnji. U tom duhu govori o. Congar.

¹² Y. CONGAR, *Eglise mon foyer maternel*, La Croix, 23. octobre 1968, 2-Dialogue, stupac 3 sl.

U rješavanju teškoće naše eshatologije, Crkvi moraju pomoći teolozi. I na njih se smijemo osloniti ako se više uzdaju u rasvjetljenje Duha istine nego u svoje znanje, ako ponizno slijede crkveno učiteljstvo i ako se neoprezno ne služe modernim metodama, često manjkavim i nesigurnim. U vezi s pojedincima nestručnjacima pisao mi je prije više godina o. Bea: »Za njih će biti najbolje da se drže stare solidne nauke sv. Crkve«. Tako će sigurnije živjeti u istini nego ako budu nejačad kojom se valovi poigravaju i koje goni svaki vjetar nauka u ovom kockanju ljudskom, u lukavosti što put krči zabludi«, kao što piše sv. Pavao baš u eshatološkom kontekstu (Ef 4, 14).

Danas su nam uši pune slogana »samo u budućnost gledati«. Ima to neku vrijednost, više u profanim sferama, a i tamo ako su tek ruke još potrebne, nije više razmišljanje. Kad sam prije više godina čitao u ozbiljnom stranom časopisu da i u teologiji naše oči moraju biti stalno uprte samo u budućnost, dakle i u eshatologiji, tome sam se čudio. Nisam shvatio. Ta osim eshatologije postoji i protologija, koje su međusobno ovisne. Prošlost je predmet protologije.¹³ Pisac poslanice Hebrejima opominje nas ovako: »Uprimo pogled u Početnika i Dovršitelja vjere, Isusa« (12, 2). U Početnika, dakle u prošlost. Kakva će biti naša teologija ako nam Sv. Pismo nije stalno u rukama? Historia — magistra vitae! Ako, dakle, želim živjeti kako valja, moram se baviti poviješću. No, ono čega se ja najviše bojim od gore spomenutog slogana jest to da nas ne bi odvratio od izvora vjere i od crkvenog učiteljstva.

Za naš eshatološki stav važno je znati da su kršćanska i tzv. sekularizirana eshatologija u dijametralnoj opreci jedna prema drugoj. Razlog je tome što mi »nemamo ovdje trajnog grada, već tražimo budući« (Heb 13, 14), jer »je naša domovina na nebesima, odakle i Spasitelja postojano iščekujemo, Gospodina Isusa Krista« (Fil 3, 20), a H. Heine je nebo prepustio anđelima i vrapcima! Kad mi čvrstom vjerom prianjammo uz Isusa, to nas vodi u blaženu vječnost; kad se ravnamo prema njegovoj uzvišenoj čudorednoj nauci, duboko smo osvjedočeni da je to najsigurniji put i do zemaljske sreće. Naša je eshatologija u svojoj biti duhovna i nadnaravna. Mi trebamo pomoći ljudima da dođu i do zemaljske sreće, ali ne tako da sami prestanemo biti duhovni i nadnaravni.

Zacijelo je neispravan eshatološki stav nekih kršćana, osobito nekih protestanata u Americi, koji drže da između biblijskih eshatoloških dobara i dobara ovoga svijeta postoji jaz, da nema proporcije i da konsekvencno za putujuću Crkvu nema druge nego rješavati zemaljske socijalne probleme.¹⁴ To je očita zabluda koja zavodi i one katolike kojima je npr. u misijama važniji socijalni rad nego evangelizacija naroda; evangelizaciju im nalaže Krist (Mt 28, 18—20). Naravno, i mi priznajemo disproporciju između neba i zemlje. Dobra nebeska ne proizvode se u tvornicama,

¹³ K. RAHNER, *Protologie*, LthK 8, 835—837.

¹⁴ J. GALOT, *Eschatologie*, DictSpir 4, 1, 1050—1053.

ne daju nam ih ni njive ni rudnici. Tu disproporciju izražava i sv. Pavao riječima: »Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube« (1 Kor 2—9). Postoji ipak neka veza između naših zasluga i nebeske nagrade, pa i nadnaravna proporcija između našega sadašnjeg dostojanstva kao djece Božje i onoga što ćemo biti na nebu (1 Iv 3, 1 sl.). Sv. Ivan nešto dodaje što je vrlo značajno za naš eshatološki stav: »I tko god ima tu nadu u njemu (tj. u Kristu), čisti se kao što je On čist« (r. 3). Kako se naše božansko djetinjstvo odnosi na nebesko blaženo gledanje, izraženo je ovim Ivanovim riječima: »Ljubljeni, sad smo djeca Božja, a što ćemo biti, još se nije očitovalo. Ali znamo: kad se to očituje, bit ćemo mu slični, jer ćemo ga vidjeti onakva kakav jest« (1 Iv 3, 2).

Napokon, naš eshatološki stav mora biti kristocentričan, kristološki. Prvi je Isusov proglas u Galileji glasio: »Približilo se kraljevstvo Božje. Obratite se i vjerujte Evanđelju!« (Mk 1, 15). Eto ostvarene eshatologije (*»realized eschatology«*)! Već je blizu, tu je, ali će se usavršavati do sudnjega dana: »Dođite blagoslovljeni Oca mojega. Primate u baštinu kraljevstvo, pripravljeno za vas od postanka svijeta« (Mt 25, 34). To je glas Isusa Suca, Kralja. U svim svojim govorima o kraljevstvu očitovao je Isus svoju presudnu ulogu. Nije on samo »eshatološki prorok«, on je i mnogo više: obećani Spasitelj, Mesija. U NZ evidentna je njegova najtitimnija veza s kraljevstvom Božjim, On će biti naša nebeska nagrada: »biti s Kristom« (Fil 1, 23). Za njim čezne Crkva u Apokalipsi: »Dođi, Gospodine Isuse!« (22, 20). Skupa s Crkvom čeznimo i mi! Dođi, Gospodine Isuse!

NOVA KNJIGA

Dr. Čedomil Čekada: **PŠENICA I KUKOLJ NA BOŽJIM NJIVAMA. Osvrti i replike.** Knjiga ima 200 strana, a sadrži zbirku članaka dra Čedomila Čekade. Cijena joj je 90 din., u što je uračunata poštarina i oprema.

Evo nekoliko naslova iz knjige: Gorski svećenici; Je li Krist revolucionar?; Seljačko kršćanstvo; Nad grobom kraljice Jelene; S Crkvom i Papom; Oko ispovjedne reforme; Pred novim oblikom terora; Na koga ćemo vikati?; Psiholozi u sjemeništu; Kriza auktoriteta u Crkvi; Katoličke feministkinje...

Knjiga se naručuje kod izdavača: Don Stjepan Batinić, Svetište Kraljice Mira, 79413 Brštanica.
